

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

-

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Selonteon taustoitus on monipuolinen ja laaja, ja tarkastelee maahanmuuttoa useista tarpeellisista näkökulmista. Taustoituksen pohjalta on hyvä lähteä rakentamaan kotoutumisen uudistamisen toimenpiteitä.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Selonteossa esitetään, että kielikoulutuksen ja muun alkuvaiheen koulutuksen alueellisen tarpeen ennakoinnin ja tarjonnan koordinaatiota kehitetään ja koulutuksen saatavuutta ja riittävyyttä seurataan. Valtakunnallinen koordinaatio ja joustavuus koulutusmäärärahojen kohdentumisessa oikealle alueelle ja oikeaan koulutusmuotoon on olennaista siinä, että voidaan tarjota palveluja yhdenvertaisesti eri ryhmille. Jos koulutuspaikat ja koulutuksen rahoitus kohdentuvat vääränlaiseen koulutusmuotoon, riski epätarkoituksenmukaisiin koulutuspolkuihin kasvaa.

Selonteossa todetaan, että kehitetään tietojärjestelmiä maahanmuuttajien kotoutumisprosessin seurannan ja vaikuttavuuden tehostamiseksi. Seuranta- ja vaikuttavuustiedon kerääminen on tärkeä osa tiedolla johtamista ja tietojärjestelmän kehittäminen tukemaan tätä on kannatettavaa. Kuten selonteossakin mainitaan, kotoutumisprosessi on laaja ja monialainen ilmiö ja siihen liittyvien palvelujen tai toimintojen vaikuttavuus ei ole suoraviivaisesti rajattavissa mitattaviin tuloksiin, kuten kielitaitoon. Siksi kotoutumisprosessin osien vaikuttavuuden seurannassa on erittäin tärkeää, että seurannan tueksi luodaan riittävän monipuoliset valtakunnalliset vaikuttavuuskriteerit, jotka ohjaavat myös muuta laadun kehittämistä.

Ammatillisella koulutuksella on suuri vastuu maahanmuuttajien koulutuksesta ja osin ammatillinen koulutus myös paikkaa kielikoulutuksen katveita, kun kielitaitotasoa tutkintokoulutuksessa painetaan matalammaksi. Ammatillinen koulutus onkin vieraskielisille luonteva väylä ammattiin ja työhön ja on hyvä, jos rahoitus saadaan tukemaan sitä, että on houkuttelevaa huolehtia sujuvista koulutuspoluista vieraskielisille.

Ammatilliseen koulutukseen liittyvissä toimenpiteissä on myös kirjattu, että opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen toteutusmuotoja kehitetään. OPVA-opintojen järjestäminen muutoin kuin maahanmuuttajille tarkoitetuille erillisille ryhmille on ongelmallista OPVA-opintojen rahoitukseen liittyvän päätoimisuuden kriteerin vuoksi. Maahanmuuttajaopiskelijoiden kielellisten vahvuuksien lisäämiseen tähtäävien OPVA-opintojen järjestäminen rahoitukseen oikeuttavasti tilanteissa, joissa opiskelija opiskelee ryhmässä, jossa muut opiskelijat eivät tarvitse OPVA-opintoja, on haastavaa. Olisiko rahoitusta mahdollista myöntää ja seurata samoin kuin erityisen tuen rahoitusta, jolloin OPVA-opinnot toteutuisivat yksilöllisesti ja lisätukena opetuksen oheen?

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Ei kommentteja lukuun 8.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Ei kommentteja lukuun 9.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Kotoutumisen selonteossa esitetään, että kielitaidon tavoitetaso asetetaan nykytilaa vastaten tasolle B1.1. Vaikka on ymmärrettävää, että kielitaitotasoa määritetään edelleen tasolle B1.1, selonteossa ei tule ilmi, kuinka laajasti muita vaihtoehtoisia kielitaidon tavoitetasokuvauksia on selvitetty. Selonteossa myös esitetään, että asiakkaan kanssa on sovittava kielitaidon jatkokehittämisestä työllisyysuunnitelmassa, jos kielitaito ei kotoutumisohjelman päättyessä ole vielä tavoitetasolla. Nykyisessä tilanteessa kotoutumiskoulutuksen jälkeisiä kieliopintoja on tarjolla epätasaisesti, ja niiden tarjoamiseen ei ole olemassa selkeää rahoitusta. Osin kielitaidon jatkokehittämistä estää se, ettei kielitaitoa kehittäviä opintoja voi tukea työttömyysetuudelle omaehtoisina opintoina. Jos edellytetään kielitaidon jatkokehittämistä kotoutumisohjelman jälkeen, on siihen oltava myös tarjolla keinoja.

Selonteossa esitetään, että selvitetään mahdollisuus kehittää ja ottaa käyttöön maahanmuuttajien alkuvaiheen palvelukokonaisuuden asiakastietojärjestelmä, jonka avulla voidaan hallinnoida asiakastietoa ja siirtää sitä sujuvasti eri hallinnonalojen välillä. Onko pohdittu, että otettaisiin käyttöön asiakasjärjestelmä, joka kattaisi koko kotoutumisen polun, ei vain alkuvaihetta? Asiakkaalle olisi toimivampaa, jos hänestä kerätty kartoitustieto, osaaminen ja kielitaito siirtyisivät eri viranomaistoimijoiden ja myös oppilaitosten välillä kotoutumisohjelman aikana ja myös sen jälkeen, jos hän on edelleen palvelujen tarpeessa.

Kotoutumiskoulutuksen kehittämiseksi esitetään valtakunnallisia laatukriteerejä, joissa määriteltäisiin ainakin henkilöstöltä vaadittava osaaminen ja opetustiloihin liittyvät vähimmäisvaatimukset. Valtakunnalliset laatukriteerit ja vähimmäisvaatimukset ovat tärkeä askel eteenpäin koulutuksen laadun kehittämisessä, ja niillä on varmasti monia positiivisia vaikutuksia.

Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuuden lisäämiseksi esitetään tulosperustaisten hankintojen kehittämistä. Tulosperusteinen hankinta ei lausujan näkökulmasta paranna kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta. Olennaisin vaikuttavuutta kehittävä tekijä on näkökulmastamme riittävä perusrahoitus ja hankintojen suunnitelmallisuus ja pitkäjänteisyys. Riittävä rahoitus ja riittävän pitkät sopimuskaudet takaavat niin osaavan henkilöstön pysyvyyden ja osaamisen kehittämisen mahdollisuudet kuin paikallisten verkostojen ja yhteistyömallien pysyvyyden ja toimintaedellytykset.

Kotoutumiskoulutuksen kehittämisessä on toimenpiteenä myös lähtötaso- ja päättöarvioinnin yhdenmukaistaminen ja kansallisen mallin kehittäminen. Arvioinnin yhdenmukaistaminen on kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ja myös koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden seurannan kannalta erittäin tärkeä toimenpide.

Selonteossa mainitaan, että keskitason YKI-tutkintoa käytettäisiin jatkossakin kotoutumiskoulutuksen osana, jos sitä tarvitaan työllistymisen tai jatko-opintojen vuoksi. Tällöin tarvitaan tarkat kriteerit siitä, milloin yleistä kielitutkintoa voi käyttää, jotta yhdenvertaisuus opiskelijoiden kohtelussa toteutuu ja ei synny poikkeavia käytäntöjä testiin ohjaamisessa eri paikkakunnilla. Yleinen kielitutkinto on myös monelle kolmannen maan kansalaiselle yksi keskeinen tavoite kansalaisuuden hakemisen takia. Jos yleistä kielitutkintoa ei enää sisällytetä kotoutumiskoulutukseen muuten kuin työllistymisen tai jatko-opintojen vuoksi, se voi lisätä epätarkoituksenmukaista ohjautumista muihin koulutusmuotoihin, joiden todistuksella voi todistaa myös riittävän kielitaidon kansalaisuushakemukseen. Tosin ohjautumista koulutukseen todistuksen saavuttamisen takia tapahtuu nykytilanteessakin, kun halutaan toisaalta välttää yleisen kielitutkinnon suorittamista.

Selonteossa mainitaan yhtenä kehityskohteena selvittää ja kehittää omaehtoisten opintojen tukemista työttömyysetuudella. Edellytys omaehtoisten opintojen tukemiseen työttömyysetuudella on erittäin tärkeä ottaa huomioon uudistuksissa. Nykyiselläänkin se, että ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta ei ole usein mahdollista tukea työttömyysetuudella, vähentää mahdollisuuksia sen hyödyntämiseen. Monilla on tarvetta kielitaidon ja muiden valmiuksien kehittämiseen ja siihen on koulutusjärjestelmässä olemassa ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (jatkossa tutkintokoulutukseen valmentava koulutus), mutta monet eivät ehdi nykyisenkään kolmen vuoden aikana suorittaa sitä kotoutumisaikana. Kuten luvussa 7.2.3. on mainittu myös ammatilliset opinnot voivat jäädä kesken opintojen rahoituksen takia, jos kyse ei ole työvoimapolitiittisesta koulutuksesta.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Ei kommentteja lukuun 11.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Ei kommentteja lukuun 12.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Ei kommentteja lukuun 13.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Ei kommentteja.

Metso Leena
Koulutuskuntayhtymä OSAO